

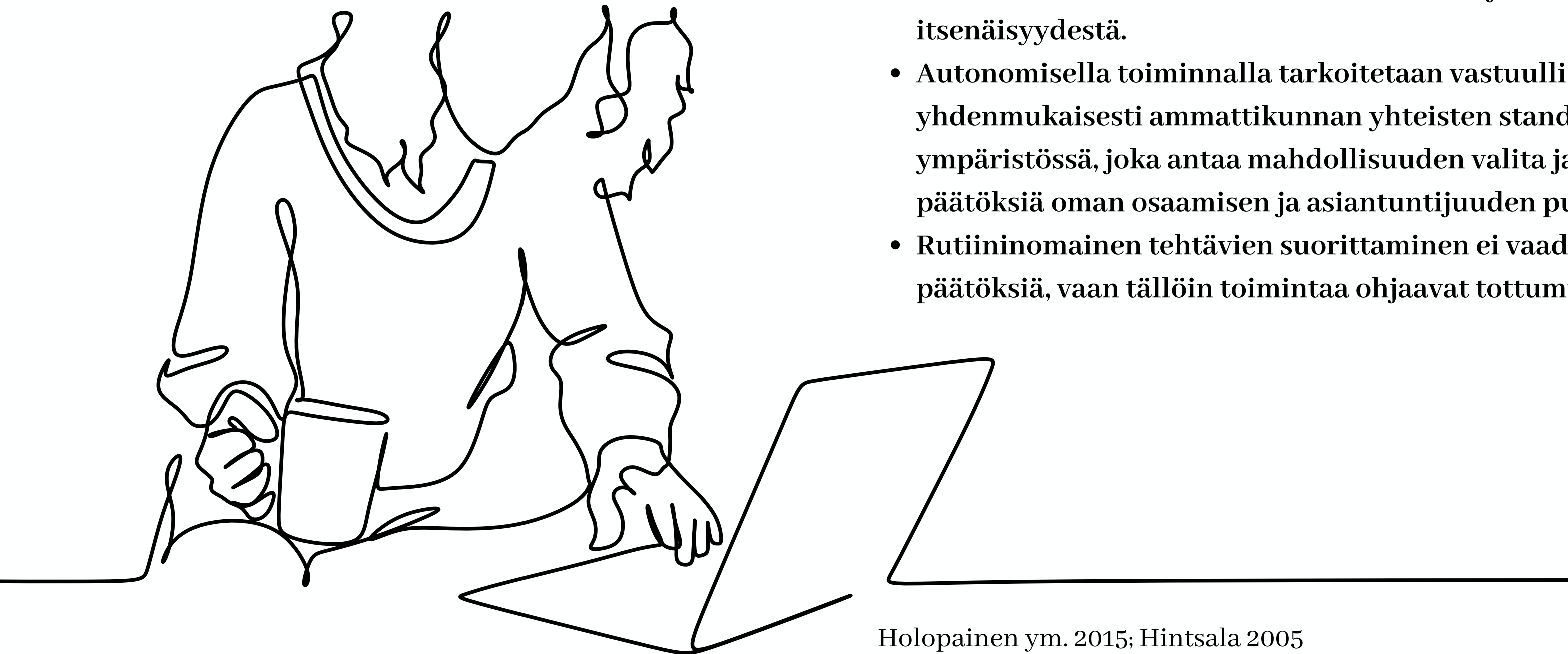


ITSENÄISEN HOITOTYÖN JA LÄÄKEHOIDON OSAAMINEN

Minna Salakari ja Jan Holmberg
09/2023

AUTONOMIA HOITOTYÖSSÄ

- Autonomian käsite on määritelty ominaisuutena tai tilana eli se on itsehallintaa, oikeutta itsehallinnosta, itseohjaavasta vapaudesta ja itsenäisyydestä.
- Autonomisella toiminnalla tarkoitetaan vastuullisuutta toimia yhdenmukaisesti ammattikunnan yhteisten standardien mukaisesti ympäristössä, joka antaa mahdollisuuden valita ja tehdä itsenäisiä päätöksiä oman osaamisen ja asiantuntijuuden puitteissa.
- Rutiininomainen tehtävien suorittaminen ei vaadi autonomisia päätöksiä, vaan tällöin toimintaa ohjaavat tottumus ja perinteet.



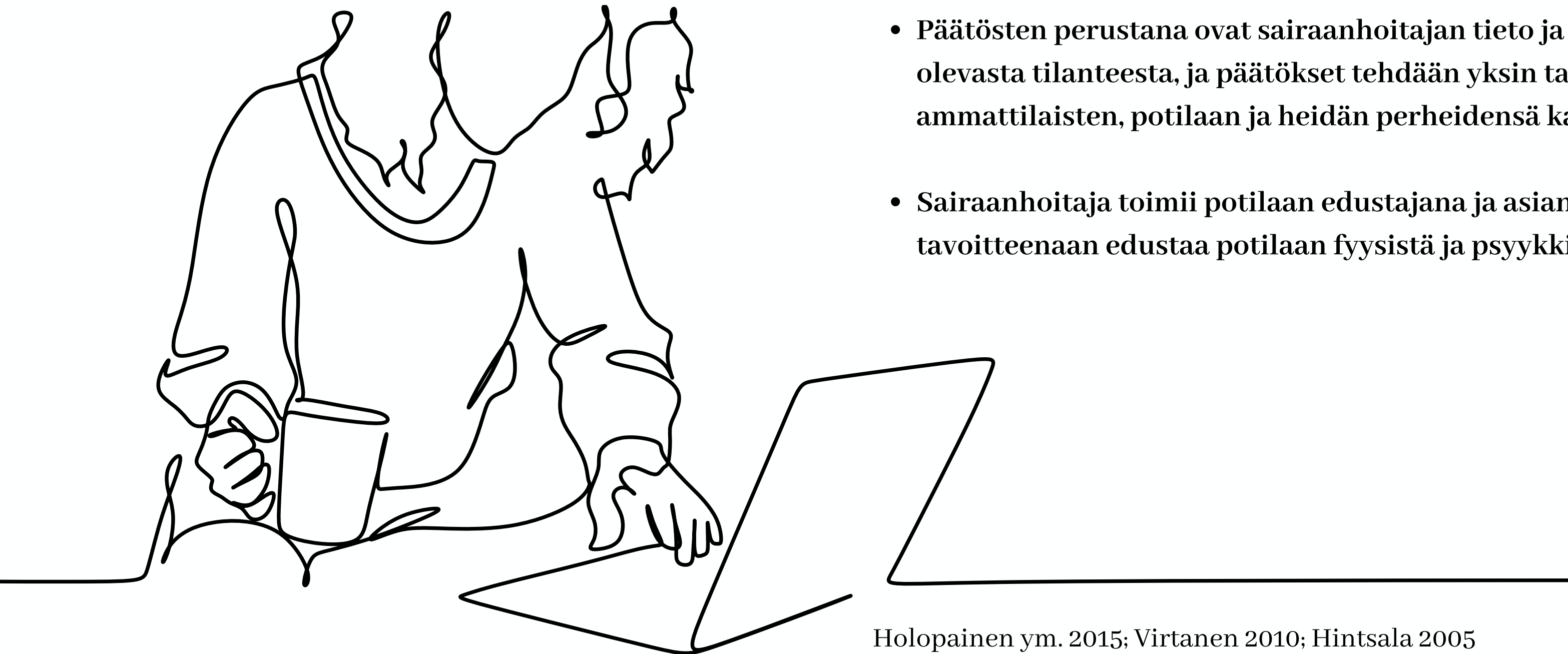
AUTONOMIA HOITOTYÖSSÄ

- Autonomia sisältää sen, missä mittakaavassa työ antaa vapautta, itsenäisyyttä ja harkintavaltaa työntekijälle siinä, miten hän aikatauluttaa oman työnsä ja keinot, joilla työn toteuttaa.
- Autonomiassa voidaan ajatella olevan kolme puolta:
 1. työn aikatauluttaminen,
 2. työtavat ja
 3. työkriteerit.
- Työn aikatauluttaminen viittaa mahdollisuuteen vaikuttaa työaikoihin, taukoihin ja työtehtävien tahtiin.
- Työtavat tarkoittavat vaikuttamista menettelytapoihin ja prosesseihin.
- Työn kriteerit merkitsevät mahdollisuutta osallistua tavoitteiden asettamiseen, sekä pohtia keinoja tavoitteiden saavuttamisen arvioimiseksi.



AUTONOMIA HOITOTYÖSSÄ

- Hoitotyön autonomian määritelmässä korostuu päätöksenteko autonomian kriteerinä.
- Päätösten perustana ovat sairaanhoitajan tieto ja tulkinta olemassa olevasta tilanteesta, ja päätökset tehdään yksin tai yhdessä muiden ammattilaisten, potilaan ja heidän perheidensä kanssa.
- Sairaanhoitaja toimii potilaan edustajana ja asianajajana tavoitteenaan edustaa potilaan fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia.



HOITOTYÖN ITSENÄISYYS JA PÄÄTÖKSENTEKOTAITO

- Hoitotyö vaatii laajaa asiantuntemusta.
- Sairaanhoidajan odotetaan osaavan toimia huolellisesti, luotettavasti ja itsenäisesti.
- Hoitotyö on itsenäinen professio, ja hoitotyöntekijät ovat osa laajempaa moniammatillista verkostoa.
- Ammattietiikka ja laki velvoittavat toteuttamaan näyttöön perustuvaa hoitoa.

- Sairaanhoidajan osaamisalueeseen kuuluu päätöksentekotaito.
- Päätöksentekoon sisältyy aloitteellisuus, tilanteiden ja alan kehityksen ennakointikyky, taito ottaa vastuuta työkäytäntöjen uudistamisesta ja kyky analysoida ongelmia.
- Pätevä sairaanhoitaja osaa soveltaa tietojaan ja taitojaan uusiin tehtäviin ja tilanteisiin.

Nämä taidot edistävät ammatillisten taitojen kehittymistä, syventävät omien työtehtävien ymmärtämistä ja lisäävät tietojen ja taitojen siirrettävyyttä.

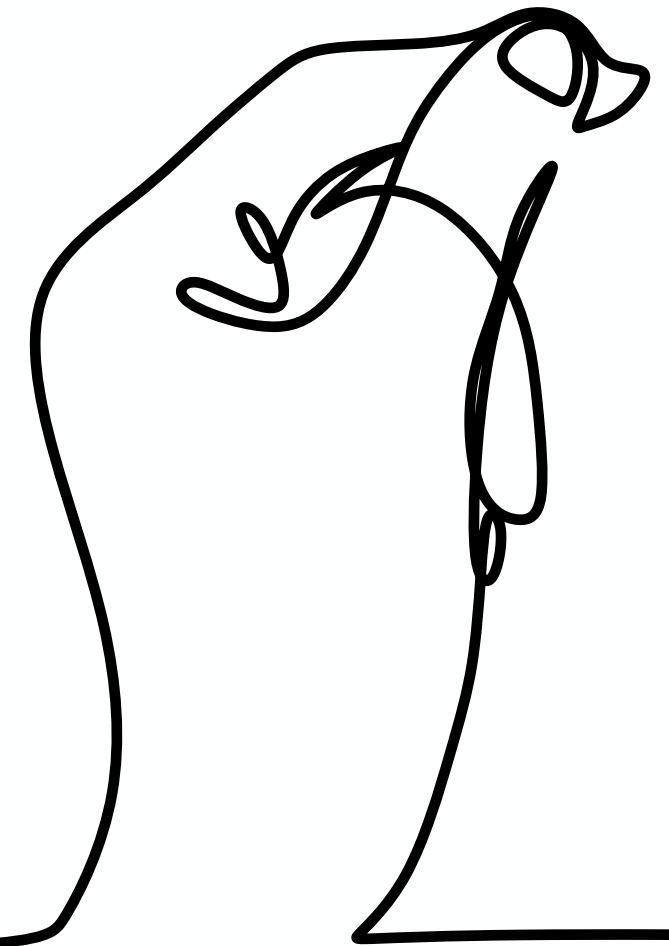
AMMATTIKUNNAN AUTONOMIA

- Voidaan myös puhua ammattikunnan autonomiasta, johon sisältyy vastuullisuus toimia yhdenmukaisesti ammattikunnan yhteisten standardien sisällä.
- Ammattikunta luo itse standardit omalle toiminnalleen, säätelee omaa toimintaansa ja tekee toimintaansa liittyviä päätöksiä itsenäisesti sekä kantaa niistä vastuun.
- Siihen sisältyy lisäksi vastuullisuus toimia yhdenmukaisesti ammattikunnan yhteisten standardien sisällä.
- Ammattikuntien autonomiaan sisältyy myös keskinäinen yhteistyön ja arvonannon vaatimus.



ITSENÄISEN LÄÄKEHOIDON TOTEUTTAMINEN

- Ensisijaisesti lääkehoidon toteuttaminen kuuluu koulutetuille ammattihenkilöille, joiden osaamisesta on vastuussa työnantaja. Työnantaja voi tarvittaessa päättää, kuka missäkin laajuudessa voi lääkehoitoa toteuttaa.
- Sairaanhoidajalla on ammatillisen koulutuksensa puolesta riittävää osaamista monipuoliseen lääkehoidon toteuttamiseen, mutta vaativia lääkehoidon tehtäviä varten tarvitaan erillinen lääkehoitolupa.
- Sairaanhoidajalle kuuluu vastuu lääkehoidon toteuttamisen kokonaisuudesta ja osaltaan sen turvallisuudesta, yhdessä lääkärin ja muun johdon kanssa.
- Lääkehoidosta vastaa aina lääkäri, mutta vaikutusten seuranta kuuluu kaikkien potilaan hoitoon osallistujille.



ITSENÄISEN LÄÄKEHOIDON OSAAMINEN

- Osaaminen varmistetaan työntekijän suorittaman tutkinnon, työtehtävien laajuuden ja yksikön ohjeiden mukaisesti.
- Lääkehoidon osaaminen varmistetaan lääkehoitosuunnitelmassa määritellyllä tavalla ennen kuin työntekijä voi ryhtyä toteuttamaan lääkehoitoa itsenäisesti.
- Lääkehoitosuunnitelmassa kuvataan, miten työyksikön työntekijöiden lääkehoidon osaaminen varmistetaan muuttuvassa toimintaympäristössä
- Työntekijöiden riittävä ohjausosaaminen varmistetaan tarvittaessa lisäkoulutuksella.



TYÖN AUTONOMIA JA TYÖHYVINVOINTI

- Oman työn hallinnalla ja vastuun ja vapauden lisäämisellä on myös merkittävä vaikutus työkykyyn ja työhyvinvointiin sekä työurien pidentämiseen.
- Hyviksi koetut vaikutusmahdollisuudet omaan työhön edistävät työn mielekkyyden kokemusta, innostumista työstä ja lisäävät työn imua. Vastaavasti huonot vaikutusmahdollisuudet lisäävät terveydelle haitallista stressiä ja saattavat näin johtaa esimerkiksi työkyvyttömyyseläkkeeseen.

TUTKITTUA: ITSENÄISEN HOITOTYÖN JA LÄÄKEHOIDON OSAAMINEN

- Vastavalmistuneet sairaanhoitajat kokevat ammattitaitoon liittyvää epävarmuutta työelämässä.
- Ensimmäisen vuoden aikana ammattitaitoon liittyvän epävarmuuden kokeminen luo pohjaa ammatti-itsevarmuuden kasvulle.
- Itsenäisen työskentelyn aloittaminen aiheuttaa ahdistuksen ja epävarmuuden tunnetta potilaiden hoitotilanteissa.

- Sairaanhoitajien epävarmuutta lisää se, ettei voi vaikuttaa omaan työnkuvaansa ja -tehtäviinsä. Seuraukset näkyvät työntekijöiden jaksamisen heikentymisenä.
- Lääkehoidossa harjoituksen ja työkokemuksen puute on yhteydessä virheisiin.
- Vuorovaikutus ja moniammatillinen yhteistyö tulevat sairaanhoitajien lääkehoito-osaamista, vaikka hoitaja toteuttaakin hoitoa itsenäisesti.

- Sairaanhoitajien työkokemuksella on vaikutusta lääkehoidon osaamisen lisääntymiseen.
- Täydenniskoulutukset tukevat lääkehoidon toteuttamisen osaamista.

LÄHTEET

- Hackman, R. & Oldham, G. 1976. Motivation through the Design of Work: Test of a Theory. *Organizational behavior and human performance*, 16 (2), 250-279.
- Hintsala, A. 2005. *Autonomia ammatista poistumisen ennakoijana hoitotyössä*. Väitöskirja.
- Holopainen, A.; Jylhä, V.; Kangasniemi, M.; Korhonen, A.; Siltanen, H. 2015. Ammattilaisen autonomia ja yhtenäiset toimintamallit. *Tutkiva hoitotyö*. Vol 13.
- Korhonen, A., Jylhä, V., Siltanen, H., Kangasniemi, M. & Holopainen, A. 2015. Ammattilaisen autonomia ja yhtenäiset toimintamallit. *Tutkiva hoitotyö*.
- Laatikainen, O. & Turpeinen, M. 2020. Lääkkeisiin liittyviä haittatapahtumia ehkäistään tiedolla. *Lääkärilehti*. Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 28.6.1994/559.
- Lockhart, L. 2015. Everybody wins with multidisciplinary teams. *Nursing made Incredibly Easy!*
- Ortiz, J. 2016. New graduate nurses' experiences about lack of professional confidence. *Nurse Education in Practice*. Suffolk County Community College. USA: Elsevier.
- Saano, S. & Taam-Ukkonen, M. 2013. Lääkehoidon osaamisen ylläpitäminen ja varmistaminen työelämässä. Teoksessa Ranta, I. (toim.) *Hoitotyön vuosikirja 2013*. Sairaanhoidaja & lääkehoito. Helsinki: Fioca Oy.
- Sneck, S. 2016. *Sairaanhoidajien lääkehoidon osaaminen ja osaamisen varmistaminen*. Oulun yliopisto. Lääketieteellinen tiedekunta. Väitöskirja.
- Taam-Ukkonen, M. & Saano, S. 2010. *Turvallisen lääkehoidon perusteet*. Helsinki: WSOY.
- Virtanen, T. 2010. *Polikliinisen hoitotyön autonomia ja sitä edistävät tekijät*. Pro gradu –tutkielma. Tampereen yliopisto. Hoitotieteenlaitos.
- Weston M, Brewer K & Peterson C. 2012. ANA Principles: The Framework For Nurse Staffing to Positively Impact Outcomes. *Nursing Economics* 30(5), 247–252.

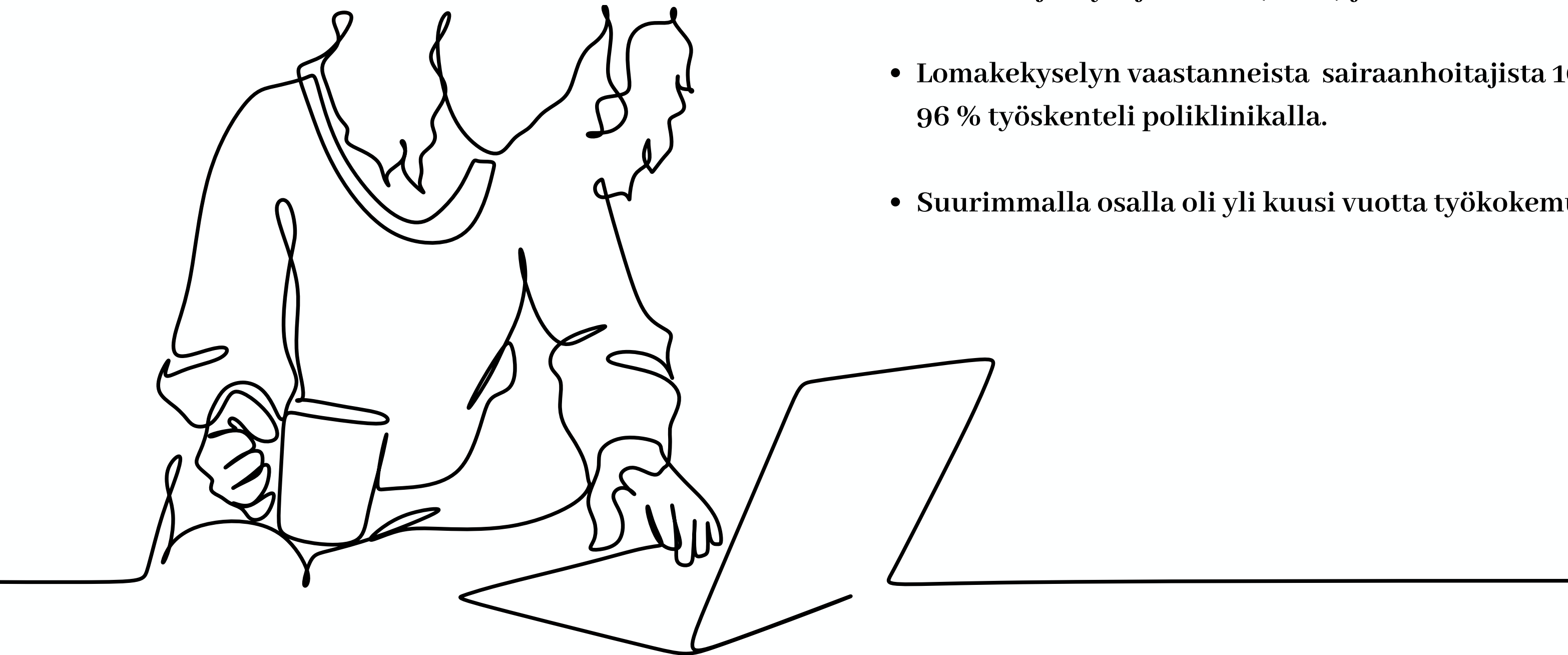
MS-HOITAJA SUOMALAISESSA HOITOTYÖSSÄ

Tutkimuksellinen kehittämisprojekti 2023

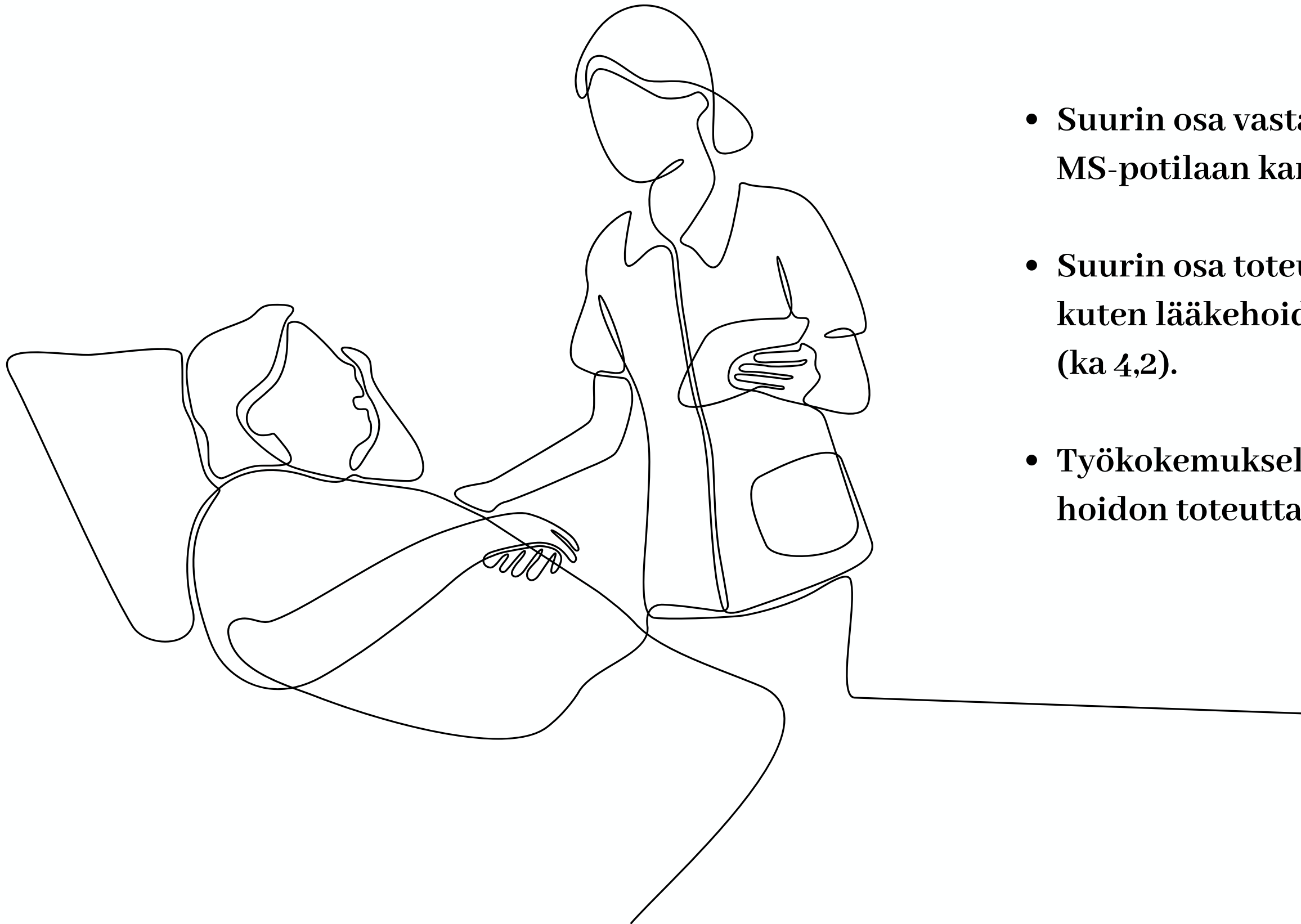


TAUSTATIEDOT

- Määrällinen ja laadullinen kysely: 1.puolistrukturoitu lomakekysely MS-hoitajat ry:n jäsenille (n= 28) ja 2. teemahaastattelut (n=5).
- Lomakekyselyn vaastanneista sairaanhoitajista 100 % oli naisia ja 96 % työskenteli poliklinikalla.
- Suurimmalla osalla oli yli kuusi vuotta työkokemusta.



YHDESSÄ POTILAAN PARHAAKSI



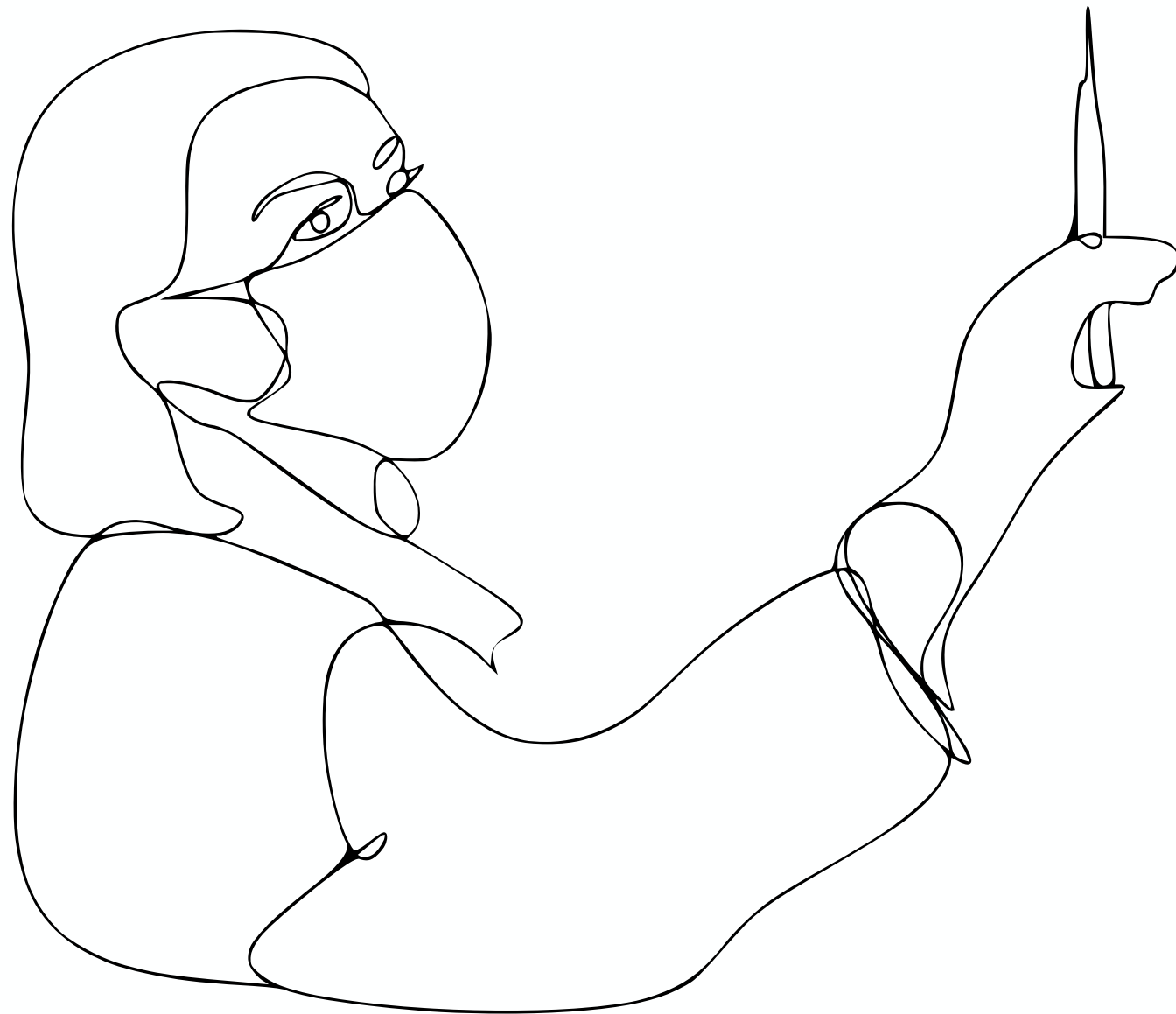
- Suurin osa vastaajista tekee hoitosuunnitelman yhdessä MS-potilaan kanssa (ka 3,9).
- Suurin osa toteuttaa hoitoa yhdessä potilaan kanssa, kuten lääkehoidon toteutusta ja muita hoidollisia toimia (ka 4,2).
- Työkokemuksella ei ollut tilastollisesti merkitsevyyttä hoidon toteuttamiseen (chi2 p>0.005).

ITSENÄINEN PÄÄTÖKSENTEKO HOITOTYÖSSÄ

- Yli puolet vastaajista vastaa MS-hoitotyön toteutumisesta itsenäisesti (seitsemän prosenttia ei koe vastaavansa työstä itsenäisesti).
- MS-hoitajat perustelevat tekemiään itsenäisiä hoitopäätöksiään potilaille (ka 4,4,) ja työryhmälle (ka 4,1).
- Liki kaikki vastaajat konsultoivat muita asiantuntijoita, jos heidän oma tietotaitonsa ei riitä MS-potilaan hoidossa ilmenneiden haasteiden hoitamiseen (ka 4,9).
- Mitä vähemmän työvuosia vastaajalla on, sitä vähemmän hän kokee vastaavansa MS-potilaan hoitotyöstä itsenäisesti (chi2 p=0.3) ja perustelee hoitotyön päätöksentekoaan potilaalle (p=0.898). <- Tärkeitä tuloksia, vaikka ne eivät ole tilastollisesti merkitseviä.



ITSENÄISEN LÄÄKEHOIDON TOTEUTTAMINEN



- Suurin osa vastaajista hallitsee MS-potilaan lääkehoidon.
- MS-hoitotyössä toimiva hoitaja tietää, mitä lääkkeitä hoitotyössä käytetään (ka 4,6) ja hallitsee MS-potilaan ohjauksen hoitotyön osalta (ka 4,6). Työkokemusvuosilla ei ollut vaikutusta näihin tuloksiin.
- Vastaajat kokivat osaavansa sekä oireenmukaisen (ka 4,3) että taudinkulkuun vaikuttavan (ka 4,4) lääkehoidon, mutta 7 % kokee, ettei hallitse täysin oireenmukaista lääkehoitoa. Mitä työvuosiltaan nuorempi työntekijä, sitä heikommin he vastaavat osaavansa oireenmukaista ja taudinkulkuun vaikuttavaa lääkehoitoa (chi2 p>0.005).
- Valtaosa vastaajista kykenee huolehtimaan MS-potilaan potilasturvallisuudesta lääkehoidon aikana sairaanhoitajan osalta.

AVOIMET VASTAUKSET: KESKEISIÄ HOITOTYÖN TAITOJA

- Laajat tiedot MS-taudista, oireista ja sairauden eri vaiheista.
- Kyky itsenäiseen päätöksentekoon MS-hoitotyössä (osana moniammatillista ryhmäpäätöksentekotaitoa).
- MS-potilaan, tukeminen, kuunteleminen ja ohjaaminen.
- MS-taudin eri lääkehoitojen toteuttamisen osaaminen.
- Monipuoliset käden- ja vuorovaikutustaidot.
- Jatkuva kehittyminen ja kouluttautuminen MS-hoitotyössä.



KIITOS!

